

דור ועו: ככלב

ני פרעושים יצאו מבית קולנוע. שאל הפרעוש את הפרעושי: "האם נלך הביתה ברגל, או שנקח כלב?" קברניטי הכלכלה הישראלית דומים, במידה מסוימת, לגיבורי בדיחה צברית זו. הם מחפשים כלב.

★ ★ ★
ה קרוב לתריסר שנים אנו חוזרים כמעט מדי שבוע, מעל עמודי עתון זה, על עקרונות אחד:

מדינת ישראל לא תוכל להתקייב, לאורך ימים, מחוץ למרחב. כשאך נולדה המערכת הנוכחית של העולם הזה, נוסחה הכרה זו במלים הבאות: "בשנת 1950 אין עוד אפשרות למדינה קטנה להיות בתחורין כשהיא מבודדת מן המרחב הסובב אותה. אין עוד קיום למדינת גטו, אפילו יהיה שטחה פי כמה משטח מדינת ישראל, ומספר תושביה פי עשרה. ואם אין קיום למדינה, אין גם קיום גופני לאזרחיה — לא חרות, לא מזון, ולא חדי-ותחיים."

"...לאומה קמנה נשאר רך שלוש דרכים: או שתשתעבד לר מעצמה גדולה, או שתנסה להיות לאומה גדולה על ידי מלחמת-טיף רף, או שתתלכד עם מדינות בנות-חורין אחרות לשותפות מדי-חבית."

"...מדינת ישראל קמה בעולם של התי-רחבות האידיאלים ושקיעת הלאומנות. זקני הדור, המעצבים את דמותה, עודם חיים ברוחם בתקופה בה היו ליטא ולאסטיה מדינות עצמאיות, וצ'כוסלובקיה ופולין מעצמות גדולות. הם משלים את עצמם באמונה כי יש קיום עצמאי למדינת-גטו, כשהיא מבודדת בתוך מרחב עויין. זו תסיסת-היסוד של המדינה. ...ואילו (הדרך הנכונה) היא: למצוא את הבסיס ההוגן לחיים משותפים עם ה-מרחב שמסביבנו."

★ ★ ★
א זהררנו זו לא היתה בגדר נבואה. היא היתה אך בגדר קביעת עובדה, הסקת מסקנה פשוטה מן התהליכים הטכ-ניולוגיים והכלכליים שהתבררו היטב עוד לפני קום המדינה.

היה כאשר השמענו אותה, בשנת 1950, היה עוד קל יחסית לגשור גשר אל המרחב. זה עתה נסתיימה המלחמה, בה יצאנו מנצחים. יחסיה-השינאה טרם הספיקו לגבש דפוסי-שלי-קבע. עוד היינו עטורים הילה בעיני הערבים, כאומה הראשונה במרחב שפרקה מעליה בכוח הנשק את עול האימפריאליזם. כל עמי ערב עוד היו מועדים לסוכנים אימפריאליסטיים שנואים. ברית-המועצות עוד היתה ידידתנו, לא פחות מארצות-הברית. ג'סטפה גדולה, נדיבה, מלהיבה, היתה למספקת לשינוי האווירה כי מרחב, לרכישת ליבם של כל שוי-חרי הקידמה והמהפכה במרחב, דור שגם של עבדי-אלי-נאצרים וכך חרדים וג'וואדים.

כל זה היה ברור לנו. אבל קברניטי ה-מישטר הקיים קיבלו את דברינו בבזו ובלעג. הם הטיפו לתורה של "עם לברד ושכונן" כי כך למדו בחדר של פלונק, בשנות התשעים של ה-מאה ה-19.

הם ציחצחו את החרבות — ולא הבינו כי הסכנה הכלכלית של המצור הערבי חמורה שבעתים מכל סכנה צבאית. הם היו עסוקים במיבצעים מזהירים של שונר — והשילו את עצמם כי הביליונים הנוצצים של המענקים, המגביות והשילומים

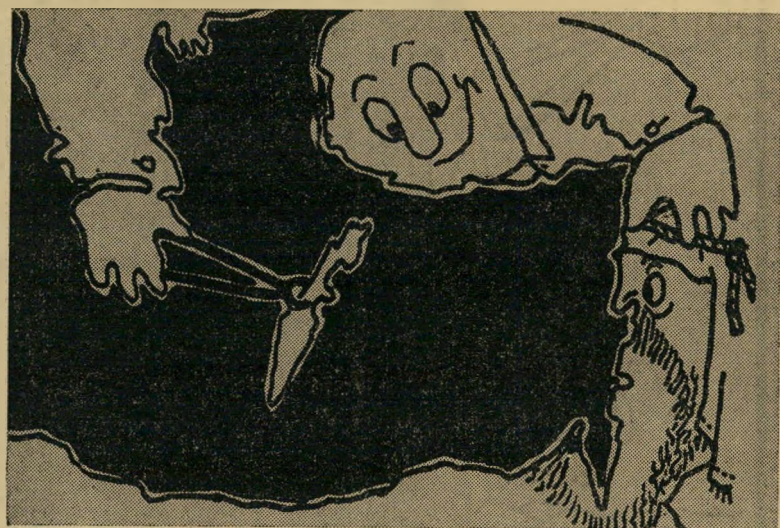
הצד השני של המטבע, מאת אורי אבנרי (1950), עמודים 243 והגאז.

יוכלו אי-פעם למלא את החבית שאין לה תחתית. הם לא הבינו את השינויים הטכנו-לוגיים שאירעו במאה הנוכחית, החל בסרט-הנע של הנרי פורד וכלה באוטומציה המאפשרת כיום לחצי תריסר פועלים ל-עשות את עבודתם של אלפים ורבבות. הם לא הבינו כי תהליכים אלה מאפ-שרים הוזלה מהפכנית של מחיר הייצור — בתנאי שייצור זה מבוסס על כמויות עצר-מות, וששוק אדיר מוכן לקלוט כמויות אלה.

הם לא הבינו כי בתנאים אלה שוב אין מדינה בת שני מיליון נפש, ואף עם עשירים מיליון נפש, מסוגלת להתחרות עם גושים כלכליים, המקיפים מאות מיליונים צרכניים. הם צחקו מאתנו. כשם שצחקו אבירי ימי-הביניים כאשר ראו,

חבי משותף. ישראל המפותחת מעוניינת בכך עד אין שיעור יותר מסוריה הנחשלת וממצריים הבלתי-מפותחת. כל זה לא עניין את ראש-הממשלה, ומי מילא גם לא את עזת משרתיו ואומרי הכן כן שלו. כאשר צחק הזקן, צחקו גם הם. ישראל זקוקה למרחב? ההיחה? ה! ישראל חייבת להשתלב בי-יחידה כלכלית גדולה? ההיחה? ה! הכלכלה הישראלית בנוייה על חול? ההיחה? ההיחה?

★ ★ ★
הנה הם חדרו לצחוק. לפתע הם החלו בוכים. כשדמעות זולגות מעיני-הם, הם באים אלינו וקוראים: השוק האירופי המשותף מהנה אתגר מסוכן לכלכלה הישראלית! אתם צריכים להוריד את רמת-המחיה! דרושים אמצעים

זוזון התעתועים: תיקון קטן בגיאוגרפיה *

כפעם הראשונה, תותח הצחוק נקטע רק כאשר התפוצץ הפגז הראשון.

★ ★ ★
ר אש ממשלת ישראל מתפאר בכך שאינו מבין מאומה בכלכלה. לפני שנים קבע, פשוטות: "מדע כלכלי אין דבר כזה!" בשבוע שעבר אמר, בסיגנון קצת יותר צנוע: "אינני מבין לא בכלכלה, ולא בכספים, ולא בעסקים."

הוא חשב שזו בדיחה פנטסטית, וחייך בעליונות. אולם כאשר מנהיג, הקובע לברו את כל קווי המדיניות והאידיאולוגיה של המדינה, מודה בכך שי-אין לו מושג בכלכלה (ועוד חושב שזו בדיחה!) הרי זה אסון.

כי במאה ה-20 אין מדיניות בלי כלכלה. אין איסטרטגיה בלי כלכלה. ואין תרבות בלי כלכלה. כאשר מדינה שלמה קובעת את דרכה תוך זילזול שחצני בנתונים כל-כליים, הרי סופה לשלם את המחיר. רק בור בענייני כלכלה יכול היה להאמין כי התרומות של חשעה מיליון יהודים בעולם, השייכים לכלכלות זרות, יכולות לבוא במקום שוק מרחבי גדול ומוגן. אבל נדבנים אינם צרכניים.

רק בור בכלכלה יכול היה להתייחס ל-בעייה הערבית בלי לקחת בחשבון את הצד הכלכלי. צרכינו הכלכליים אינם באים על סיפוקם בהשגת "שלום" פאסיבי, שיבא רק לסיום מצב-הלחמה בין ישראל ועמי ערב. הם מחייבים שלום אקטיבי, יצירת מסגרת לשותפות כלכלית, גיבוש שוק מר-

אכזריים, כמו הפיחות, כדי לחסל ענפים שלמים של המשק הישראלי! אם לא נצי מוד בהתחרות, נמות!

מה קרה?
קרה משהו מאד-מאד פשוט. בני המאה ה-19 גילו, לפתע פתאום, את המאה ה-20. בני הגטאות הסתכלו מבעד לחלון הפרוץ וגילו כי היחידה הקובעת בעולם של ימינו היא המרחב.

אירופה מתאחדת לשוק משותף יעיל — וישראל נשארת בחוץ. לפתע מסתבר כי המדינה עומדת להישאר ללא שוק. בזו אחר זו מוקמות בעולם חומות גבוהות של שחוקים מרחביים — וישראל הקטנה נשארת מחוץ לכל המחנות.

יתכן כי מישטר אחר היה, במאוחר מתגייס לנסיון אדיר לשלב את ישראל במרחב הכלכלי שנקבע לנו על-ידי הגיאוגרפיה. אולם איך יעשו זאת מנהיגים הי-זרים למרחב זה, הבוים לו, שלחמו בו כל ימי חייהם?

אותם המנהיגים, שסירבו להשתלב במרחב השמי לפני תריסר שנים, כשהדבר היה עוד קל יחסית, כשהמרחב היה עוד כולו משועבד לאימפריאליזם ולסוכנוי, כשעמי המרחב נכ-ספו לדגל חדש של שחרור ואיחוד — כיצד ינסו להשתלב במרחב כיום, כש-המשימה קשה עד אין ערוך?

לא, לכך אין הם מסוגלים. לא הם. על כן הם יוצאים לחפש מרחב אחר להשתלב בו. הם מתחפשים מרחב — כל מרחב שי-

* קאריקטורה של העולם הזה (803) מחודש מארס, 1953 (מאת דוש).

הוא. אפילו מרחב שאינו מתאים לנו. ובל-בד שיסכים לקלוט אותם. וכך הם עומדים עתה, בשערי השוק האירופי, כעניים בפתח, מחזיקים בידיהם את כובע הפי-חות ומתחננים: תן לנו להשתלב בך.

★ ★ ★
ר בה ונבדוק מה משמעותה של בקי-שה זו, אשר בשמה ולמענה הכריז שר-האוצר על מדיניות הכלכלית החדשה. השוק האירופי המשותף מורכב מקיים כלכליים. איש מהם אינו מוכן לקבל את ישראל כחברה שתתזכרות ליד השולחן. לוי אשכול גם אינו חפץ בכך, בידועו היטב כי הגמד הישראלי ייחנק בין הענקים. הוא רוצה בה-הפדר מיוחד. בי-מלים אחרות: הוא מבקש כי ייני-תן לגמד להסתובב בין רגלי השולחן, ולהטוף כמה מן הפירור-רים שיפלו ממנו.

מה יהיה מצבנו הלאומי, אם תתקבל בקשה זו?

אנחנו נהייה תלויים בנדיבותם של ענקי השוק — וביחסים כלכליים בינלאומיים, אין סנטימנטים. אם נוכח לפירורים, נצטי-רך לשלם את המחיר. מחיר זה הוא: תלות גמורה.

כלכלתנו תצטרך להיערך כליכולה מחדש, לפי תנאים מוכתבים, כדי להתאים את עצמה לשוק האירופי. נקים מפעלים לא לפי צרכינו, ולא לפי דרכי מרחבנו. אלא לפי החורים שונתרו לנו במערך האירופי המגובש. אחרי היערכות זו, על פי מתכונת זו, שוב לא נוכל להינתק מעולם. אנחנו נהייה מושבה של אירופה המערבית.

מבחינה זו אין אותה בדיחה צברית קולעת למציאות. פרעושים העולים על כלב, אין הם משתעבדים לכלב. יכולים להחזיק כלב אחד במשנהו, אם יודעים הם לקפוץ. ואילו קברניטי המשק שלנו מבקי-שים להיות זנב של כלב. זנב התלוי בו והקשור בו. הכלב מכשי-כש בזנב. הזנב אינו מכשכש בי-כלב.

★ ★ ★
ה שוק האירופי אינו מבנה כלכלי גרידא. אפילו אינו מיבנה כלכלי ב-עיקרו. השוק האירופי המשותף הוא ביטוי כלכלי של שאיפה מדינית מובהקת: איחוד המרחב המערב-אירופי למעצמה מדינית-צבאית-כלכלית, שלא תיפול בכוחה מן ה-מרחב הסובייטי או המרחב האמריקאי.

על כן, אל ישלה את עצמו איש שנוכל להיות עבדים כלכליים של אירופה, מבלי להיות לעבדיה המדיניים.

ממשלה זו מבקשת לקשור את גורלנו בגורל אירופה, לשבט או לחסד. תהיה זאת התקשרות חדי-צדית. מפלותיה ונסיונותיה של אירופה האימפריאליסטית תהיינה מפלור-תינו ונסיונותינו. אויבי אירופה יהיו אוי-בינו. שונאי אירופה הקולוניאלית, שונאינו.

נקראינא לילד בשמו: מדובר כאן באברן עצמאותה של מדינת ישראל.

השלטון הזה, ששולק מאדמת הארץ בדם בניה, יתזור אליה דמות חדשה. דמות יותר סימפאטית. יותר ידידותית. לגברת תהייה אדרת אחרת.

אך תהייה זאת אותה הגברת. זאת משמעות ההחלטה. למראית-עין היא הוחלטה כאשר הוכרו על הפיחות. אך ל-מעשה הוחלט עליה עוד לפני 12 שנה.

כאשר החליט המישטר הקיים כפעם הראשונה כי אינו רוצה להיות ראש המרחב השמי, הוא החליט (ביודעין או שלא ביודעין) להיות זנב של הכלב האירופי.